

Бистин улустун төөгүзүндө кайгамчыктыг хүнге—Совет эрге-чагырганын 50 чылынга төлөпtig ужуражыр дээш социалистиг чарыштын чалбыыжы чуртка улам чырыткыландыр хып турзун деп, олар чугаалар турар. Чаа чылда улус ажил-агыйын хөгжүдөрининг планнарын болгаш бюджетти бүгү талааыг чугаалашпышаан, депутаттар болза ол документилер Совет чуртун бүгү улустарынын эрге-ажыктарына тааржып турарын чангыс эп-саткилдиг медеглеп турар.

улам инай жоготку. Хажиктын мурунунда чыг хевени бугдүренин узак көвүдөдүр деп төлөмөйлөз. Эл сорулганы чөр ажылынын культуразын бедидил. суггарылатым чөптерини мелүн калбартып тургаш бөтөнчүмдөр апзэр.

(Тягичев 2-ги зымына)

Бий-Хемиян ортаа агыманда, хөнү-
чоон, зуун дьытар, пөштер, шивилер сый-
ры эзүп үнгүдээн тайга дөлгөмнэс
Улуг-Хем ыяш ажил-агыи черинин туду-
ыяжы бөлөткээр. Ырбаян пунктзу тургус-
дугларынга херек бүтү тудут ыяжын
барыи үштүн ийн кезинин берип турар.
Тудугларга хөй ыяшты бээр эзэи тус-
сэ ажилчыннарын аразында калбарган
социалистиг чарышка чолаачы, коммуни-
нист Алексей Колягин мурунку одуруу-
да чоруп турар.
Чуруктарда: Чолаачы А. Колягин базэ
оон машиназынга чүдүргөн ыяшты дүжү-
рүп турары.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Чедиги Чыыжынын Ийиги Сессиязы

(Эгеи 1-ги арымда).

Италазжак кезде ажал-агый бу-
дураларынын өзүндөй техникага
херегалды улагаттыр турар. Оон-
биле холбаштыр эш Бахаров хөөч-
чилерин чокуу чылдарда эргеж-
чугула техника-биле бурун ханды-
лар дугайында айтыргыч ССРЭ-нин
Куруланынын болгаш трактор база
көзгө ажал-агый машиналары туу-
нун эвиле министрствозунун му-
нунга тургускан.

Эртем шийинчилердин хөгжүдери-
нин болгаш эртем-техниктик кадр-
ларын белектеринин дугайында Литва
ССР-нин эртемнор академиязынын
президентизи, депутат Ю. Ю. Мату-
лис болуучу саналыкта чуталаан.

Литва ылангыча сөзгү чылдарда
будуручту күштер онза шапкыны-
биле хөгжүп турар деп, ол ошолан
демектаган. Энергетика дүргөн зүп
турар, чижээ, машина тууду, станок
тууду, химия, электроника, радио
улетпүрү дээр ишканал, индустрия-
нын чар адырлары тыптып келти-
лген. Кадрлар белектерин-даа калбар-
ган. Республиканын дээр өөргөлдө
перлеринге сөөгү он беш чылдар
дугайында студенттерин саны
4,4 катат көвүдөн, а техникумнар-
нын өөреникчилеринин саны—5 ка-
тат көвүдөн. Италазжак дээр бол-
гаш ортумак тускай эртемнор спе-
циализир белектери ам-даа эр-
темнор болгаш будурулгенин хере-
галдеринин хожуулар турар. Дээр
өөргөлдө черлеринин болгаш тех-
никанын өөргөлдө-материалдык
баазасы амгы үеин бегелдеринге
туушкун турар. Эртем болгаш эр-
тем-шиячиле лабораторияларын

чугула улут өөс кезеин амгы үеин
аппаратура-биле чарты дээр
болуп турар.

Бодунуң будурулгелери Литвада
туруп турар эвиледең улутпүр ми-
нистерстволар дээр өөргөлдө чер-
леринин болгаш техникумнарнын
материал-техниктик баазанын рес-
публиканын быжыгдарына дузалап
болур болгаш дузалаар-даа ужурут
деп, депутат санаан.

Молдав ССР-нин Министрлер Че-
гуверинин даргазынын бири ола-
кчымы, депутат Г. Ф. Антосян рес-
публиканын аш-чөм улутпүрүнде
будурулге күчүлери кезде ажал-
агый продукциянын темчээни-биле
дугуштеринин айтырымга тодарай
доктааган. Молдавиянын аш-чөм
улетпүрү бистин чурттувунга аш-
чөм бараанынын бултураларында
улут черин көзүп турар деп, ол ту-
гаалаан СЭКП ТБ-нын «арт Члену-
мун соонда республикага кезде
ажыл-агый продукциянын будурун
шинтипирли-биле көвүдөн. Оон-биле
холбаштыр аш-чөм улутпүрүн хөг-
жүдериин айтыргычлар чар аш-
биле шинтипиралар турар ужурут,
амдында бар болуп турары ыш-
каш, күчүлери улагаттарында хо-
жуулар турар чорукту болуруба, чүгө
дээр ол чорук республиканын эко-
номиканын шийинги бергедешкин-
нерин таарыштырар болур чаалаас.
Аш-чөм индустриязынын ичкер,
консерва болгаш өскө-даа адырларын
да будурулге күчүлериин кезде
ажыл-агый култураларын «ауу
турар дугула-биле дүшпөй тур-
арын дугула чижектерин оратор
чижек кылдыр көргүскөн. Консерва,

арага болгаш таапкы улутпүрүнүн
чаа будурулгелерин туруп тургуза-
рынын дугайында айтыргыч ол
тургускан.

Улус ажал-агыйн хөгжүдериин
планнарын, ылангыч капитал тууду-
нун планын куусеңир чорук мате-
риалдарын болгаш дериншикиннерин
чарыгалдарын аки нормалар тургу-
сканынан, үзүктөл чок материал-
техниктик хандырылгандар шүүт ха-
рылаалык болуп турар деп, эш Ан-
тосян түннелинде чуталаан. Бо сес-
сиянын киржичилеринин кичээ-
гейин ол айтыргычтар мөөкөзгө чо-
гуур.

Азербайджанын медицина инсти-
тутунун кафедралынын доцентизи,
депутат З. М. Салаева республикада
калык камталанын хөгжүдери-
нин дугайында чуталаан, курорт-са-
наторий чинишининин айтыргыч-
лыкта тодарай доктааган. Чижээ,
Бакуда «Надыкылы» зонасы деп
эмелге чери улут пертерге болуп
турар. Ол эмелге хереге эмнөш-
кенин ам айлаан херегелерин тур-
гаш, аары кижини организмнин
иммунно-биологтук күштерин көдүрү-
дүрү деп адыр арга-биле боттан-
дырып турар. Агаар, хуу, далай ва-
наларын болгаш өскө-даа боду бүткөн
бойдус факторларын калбаа-биле
ажылап турар.

«Нафталан» деп курорт болуунуң
эм шынарыл зафтадан нефти-би-
ле бүтү чуртка болгаш харым да-
кыла-даа билдирер болуп турар.
Карловар суугары-биле билдирер
болуп турар «Исти-Су» деп аржаанын
бехин-биле үнелен турар. Апшерон
чарык ордулук климаттыг курор-

ту болгаш Шушу деп даг-климаттыг
станция бойдус факторларын
ажыгыч комплексин-биле ошала-
нып турар.

Италазжак, эш Салаеванын бо-
лап турары-биле алтырга, Азербай-
джанын байлак курорт кулавырла-
ры ам-даа чедир ажылаттырмай
турар. Магалыг климат станциялары
болгаш яны-бүрү аржаан сут-
ларын баазанын курорт-санаторий
албан черлеринин калбак четкизи
республикага организастан болур. Ол
сорулгаларга акшаладырылганы кө-
вүдери эргежок чутула деп, эш
Салаева чуталаан.

Латвиянын ажалчынынын бол-
гаш чар ажалчынынын бо чылын
чедип алган чединикиннерин ду-
гайында Латвия ССР-нин Лиепайск
районун «Большевик» колхозунун
балыкчы траулеринин капитаны, де-
путат И. А. Ланка чуталаан.

Латви балыкчы-колхозчулар-даа
алдырар ажылдааннар. Балык ту-
дарынын чыл планын олар чокта
чаа куусеңиркөөнөр. Балык тудар
ажыл-агыйлар чүгө эрик чогуудун
балыктык болур дээринин дугайында
да шын өөс бодал ам ойтур шап-
тырлар. Колхозчу балыкчылар сель-
ский ыраккы Атлантикадан чедини-
кинни-биле туруп турар.

Депутатын туруп турары, боду-
нун чарык чыл болган он чокта
чаа байырдап арттырган колхозта, ам
мурнунда буржуа Латвиянын
бүтү балыкчыларынын туруп турары
нын кире балыкты туруп турар.

Оон-биле чегерелештир чамдык че-
дир кылдымкан чүгүлдер-даа бар
деп, оратор демделген. Ол болза

колхозчулар эрик чанынын ажал-
агыйына хамаржып турар. Колхоз-
тарын хөй нуруузда септеле
баазасы кошкак, балык тудар улут
судноларын септээр черлер чок болуп
турар. Дилгешкин аппаратуразын бе-
леткээринин хереге база-ла багай бо-
луп турар. Балыкты чыл дүртүгүндө
шүүт-ла далайга хүлөп аларын ор-
ганизастанын экижидери база-ла
бегеттинер турар. Чүгө оон аш-чөм
биле балык тударын 20 хууга көвү-
дөң болур. Ойу келген айтыр-
ларын чогуур ойунда шинтипиралар
чорук балыкчы колхозтарын эконо-
миканын илгерге быжылап.

Чар улус ажал-агый планы Кыр-
гыз республиканын ажалчы чина-
рынын мурнуна магалыг перспек-
тиванын ажалып турар деп, Кыргыз-
стан КП ТБ-ынын секретары, де-
путат А. П. Чубатов меделген. Улет-
пүр продукциянын темчээни-биле
рык 13 хууга көвүдөн, эртен чылга
болаарга капитал салымшыкына-
рын 18 хуу хөйүгү шийиндир алары
төлевилеттинер. Тудурун, чик
болгаш аш-чөм улутпүрүн буду-
рулге-техниктик баазанын хөгжү-
ринге онза кичээгетин салып турар.
Кезде ажал-агыйга амгы чедип ал-
ган чединикиннерин быжылап, бу-
гүгү кезде ажал-агый културалары-
нын чаалай дүжүдүн алар, мал
ажылында четкестерин чаладыр со-
рулганы салып турар.

Оон-биле чегерелештир, улутпүр-
нүн хөгжүдөң өлгөн хөй айтыр-
ларын шинтипираларын тепер турар.
Кооперасташканын айтыргычтар
мурнуку хөөрө шинтипираларын
артып турар. Хамарышкан эвиле

министерстволар болгаш ведомств-
олар республиканын партия болгаш
ажыл-агый органдары-биле кады
кооперасташканын талазы-биле чорудуп бээр
чүгүлдерин экижидеринин дашыг
хемчеглерин алары эргежок чутула
деп, оратор чуталаан.

Ала-чурт иктустралынын төөтү-
зүгө бир адыр тургустууган ми-
нистерствонун ажал-чорудулганын
дугайында чик болгаш аш-чөм
улетпүрүгө база амдырал прибор-
ларын хереглээр машина туудуун
министри, депутат В. Н. Доемин чу-
талаан. Бистин ведомствода 246
будурулгелер, 65 институттар бол-
гаш конструктор бюралары каттыш-
кан деп, ол динишкан. Оларын
продукцияны чик, аш-чөм, ээс-
түт, балык, полиграфия улутпүрүнүн
52 адырларын, салымдык болгаш
хөй-ишти чегенелгенин буду-
рулгелеринин херегалдарын ханды-
рып турар. Оон аныкта, култура-
амдырал херегалдарын болгаш
ажыл-агый чүгүлдеринин бараанын
нын будурун министрствога хү-
лөдөңдирген.

Эң чутула техниктик айтыргыч-
тын шинтипираларын оратор докта-
ган, ол айтыргычтарын адырлар аа-
нын институттарын тускай эртем-
нор, будурулгелерин конструктор-
ларын болгаш министрствонун
ажылдакчылары кады шинтипиралары
биле ажылап турар. Кады кылып
турар ол ажал машина туудуун
заводтарына ишти продукциянын
немедде өвүдүзүн хандырылганын
оруктары дилеп тыварын арга-
зын берген.

СЭКП-нин Волгоград обкомунун

бирги секретары, депутат Л. С. Ку-
личенко бодунуң саналыкта обла-
стын улут будурулгелеринин чар бай-
даларга ажалынын характеристика-
зын берген. Илангыч «Красный Ок-
тябрь» деп металлургия заводунун
коллективин аки ажаллап турар. Оон
чаа өзү-биле ажалдаанын дүжү-
газын бүтү чурта билдирген. Завод-
тын металлургия куруне планын
нын бүтү-ле көргүзүлгенин куусе-
дин хандырган. 33 миллион рубль
арыг орулганы алган, ол болза 1965
чылда алганынан 15 хуу хөй болуп
турар. Алдынан арыг орулганын ку-
сели-биле завод чурталга тууду-
кунуң чорудуп, ажалчынынын
култура-амдырал байдалын эки-
жилдип турар.

Оратор бойдусту камгалаарын
айтырымга онза кичээгетин салган,
ол хереге ам-даа улут четкес-
тер бар, совет хөгжүлгенин куусе-
дин турар чоруктар бар деп дем-
делген. Дикка хөй ведомстволар болгаш
будурулгелер бойдусту камгалаарын
нын болгаш сагытар бегелдерин
салгырында айтыргычтар кошкак
шинтипиралар турар.

ССРЭ-нин Куруланы, Куртууу
болгаш министрстволар шак илгир
чоруктары болдурбазынын дарый
хемчеглерин адыр ужурут деп, ор-
атор меделген. Санитарыг тургу-
зушкуну, чурталга черлерин,
култура-амдыралга херегалдык
оран-саваны дерп тургузары кол
будурулгенин туудуудан хожуулаас
болур ужурут.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Ийги-
лидин Совединин үшкү хуралы оон-
биле доозулган.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Националдар Совединин

15 шак турда Кремльдин Орду-
зунга Националдар Совединин ху-
ралы ажалттыган. Залга олурганнар
аштар А. Н. Носыгин, А. Я. Пель-
ше, А. Н. Шеленин, П. М. Машеров,
В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов,
Б. Н. Пономарев оларын чылын-биле
уткаан.

Даргалык, Националдар Сове-
динин даргазынын ораакчымы М. А.
Абдуллаев план-бюджет болгаш
адырлар айы-биле комиссияларын
өмүзүзүндө эдеринин илгекте кы-
лыр-биле план-бюджет комиссия-
зынын даргазы депутат М. А. Ясно-
ва сөс берген.

Бистин чуртувусу бо чылын улус
ажыл-агыйнын хөгжүдериинде бол-
гаш ажалчы чондарын чаалай чо-
руун бегелдерине чар чединикин-
нерин чедип алган деп, ол чуталаан.
1967 чылдын куруне планы болгаш
бюджетин чуртуну экономиктиг күчү-
нүн болгаш камгаларын аргазын
улам ийил бегелдерин, совет кижил-
еринин чаалай чоруту көвүдериин
сорулгаларыга дүжүп турар.

Чуртуну чар планын болгаш бю-
джетин СЭКП-нин XXIII съездинин
шинтипираларын дүшүрт кылган.
Оларын улутпүрүн адырлар айы-
биле эргеж баштарын организа-
тарын принциптеринге болгаш
хөй-хөй будурулгелерин планнаш-
кынык болгаш экономиктиг илгир
шериникин чар системанын
шинтипираларын таарыштыр чогааткан.
Националдар Совединин план-
бюджет болгаш адырлар айы-биле
комиссияларын улус ажал-агыйн-
нын чамдык адырларын кула-
вырларын доозуу-биле ажылаары-
че улагандарын саналып эш Ясно-
ва депутатка дымактаган.

Хөөрө-сазын болгаш дүктөн кыл-
ган пестерин будурун болгаш сай-
гарарын 3,5 миллион метр, хөм
иликтерин 1 миллион эш чедир уа-
гатырып болурун комиссиянын
чүгүлүг деп санаанын депутат ды-
мактаган. Илгир түнү 128,4 миллион
рубль өртөктөг хевистерин, телеви-
зорларын, цементин, аш-чөм бол-
гаш өскө-даа бараанынын будурун,
чонга сазарын ол саналаан.

Эвиледең республикаларын
министрлер чөвүлдеринин диле-
гери өөренип көргөңин болгаш
бюджет комиссиязынын ортуга та-
ламы-биле чамдык кулавырларын то-
далып көргөңинин соонда немелде
акшаладырышкыга болгаш чары-
галга 120 миллион рубльдин үн-
дүрүп берип болур деп комиссия са-
наан. Бо хөргөңин хоярлар, район-
нар таары, ажалчы суурлар чар-
гайжылаагына, а ол мышкан со-
нал-культура хемчеглеринге ажы-
лаарын көргөн.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлди-
нин килпир келгени 1967 чылда
чуртуну улус ажал-агый хөгжүдө-
ринин куруне планын комиссиялар-
нын эилгери-биле катат чүгүлүг

деп көвүрүн болгаш 1967 чылдын
куруне бюджедин баалаарын депу-
тат М. А. Яснова саналаан. Ол мы-
шак 1965 чылдагы куруне бюдже-
дин куусеңиргөөн дугайында от-
сеттү баалаар дугайында саналы
ол килгирген.

1967 чылда ССРЭ-нин улус ажал-
агый хөгжүдериинин куруне планын
болгаш куруне бюджединин дугайында
Националдар Совединге илгектер
талазы-биле бир дугаар
далаа санал берген, бо чылын рес-
публиканын ажалчы чондары эконо-
миканын болгаш културанын бүтү
адырларында чар-чар чединикин-
нерин чедип алган деп, Казах ССР-
нүн министрлер чөвүлдеринин дар-
газы, депутат М. Бексеев дымактаган.
200 хуу улутпүр будурулгелерин
болгаш четкестерин ажаллап килгир-
ген турар. Чурт Казахстандын миллиар-
дуд ажал тараанын алган.

Бис калчаар-даа ажал улут дуза-
ламчыны ажал-агый бүтү республи-
калардан алган бис деп, депутат де-
мделген. Казахстанга улут кичээгетин
илгир чылын база улагыларар.
Республиканын экономика хөгжүдө-
ринин темпизин дикка хөй көргүзүл-
гөндө талазы-биле чуртун ортумак дең-
гелдең бекит болур. Улетпүрүн
иништы продукциянын хемчээни 9,4
хуу уладыр. Магыштак чарык ор-
тулукта нефтиг болгаш газыг чер-
лерин, Караганданын металлургия
завоутун болгаш Иртыш-Бараганда
каналдын туудуларын дүргөң-биле
доозуп, шиндирген аларын көрүп турар.

Казахстанда капитал тууду планы
багай куусетинин, тууду материал-
дарын будурулгени чылдан каан
турар деп, эш Бексеев демделген. Амы
үеде бо четкестерин чаладыр-
ларын хемчеглерин ап турар.

Депутат дегей байдалынын ай-
тыргыларына доктааган. Ол Кыдат-
тын Компартиязында болгаш КЭР-
нүн улуурчуларынын антимарксиз-
мге улагышынын шийингизме-
биле буруу шапкан болгаш оларын
чарыдырыккы ажал-чорудулганы
дегегейин ажалчы, коммунисттик
болгаш хосталгалыг шийингизмине
ге канчаар-даа ажал улут когарал-
ды чедирип турар деп меделген.

Россия Федерациязынын улус
ажыл-агый хөгжүдериинин перспек-
тиванынга депутат К. М. Герасимов—
РСФСР-нин Министрлер Чөвүлдеринин
даргазынын ораакчымы, Федерация-
нын Курулган даргазы бодунуң чу-
гаалын тургускаан. Келер чылын
республикага нефть тымын 233
миллион тонна, газ 75 миллиард
кубометр ажал, хөмүр даш 338 мил-
лион тонна, кара металлдар прокаты
43 миллион тонна, кан хооралар
5,9 миллион тонна болур деп, ол
дымактаган.

РСФСР-нин чөөн талакы район-
дарыг будурулге, чурталга бол-
гаш култура-амдырал объектиле-

ри дүргөн темп-биле туттунар. Фе-
дерациянын эргежинде хамаржып
турар улутпүр планда кол черин
эзелген, ол мышак чонун херегал
бараанынын будурун кол черин
залеп турар. Республиканын кезде
ажыл-агыйга салымшыкын дикка
уладыр.

Шинтипираларын сөггөрүлгө-
нөң турар чутула айтыргычтарын
бирөөн болза туудуун смета бау-
гар эртен төлевилең организа-
цияларын тургузарына көрүм-чүрүм
тургузары болур деп, оратор чу-
талаан. Төлевилең кылдып тургаш,
дика хөй таарыгаларда туудуун
өрткөн кызырал каан болур. Кажан
тууду доозулганда сметаны аде көрүп,
тууду өрткөн улагтырар алар-дыр.
Чүгө сөөгү ийи чылда дикка хөй ту-
дугуларын өрткө Федерациянын Кур-
тууду экспертизанын артып тургаш,
30 хуу өскөн, бо болза төлевилең ко-
чуну өсүрбөзүндөң илгир болган.

Бо четкестерин шинтипиралы-
биле чаладырыккы хемчеглерин аларын
төлевилең организаациялар бар бо-
луп турар ССРЭ-нин Куртууу, ми-
нистерстволарга болгаш ведомств-
оларга дагырып чутула.

Төлевилең турар объектилерин
смета баугар эртен шын тургуза-
рына ол организаацияларын хары-
салынын четпес болуп турарын
бааладылаан, төлевилең организа-
цияларын шаңдар дугайында амгы
дүрүмү аде көөртү К. М. Герасимов
саналаан.

1967 чылда чуртуну улус ажал-
агый планын болгаш бюджедин
чүгүлүгүлүгү турарын Чукотка округ
Совединин куусеңиргөөн даргазы,
депутат А. Д. Нугутгарин бодунуң
сонгукчулары—сонгү чүчүлгелерин
өмүзүзүндө меделген. Совет эрге-
чарыгынын алуу-чидимин камгалап
алганы Сонгү чүчүтү биче национал
улаустары Улут Октябрьнын 50 чыл
оон онза сорул киржишин-биле ту-
куп турар деп, ол чуталаан.

Чукотка болгаш Болыманын келер
үеи—крайда кайгамчык хөй болуп
турар алдын, ас көргүчүн, волф-
гар, мөгүн суун тыварын улам ула-
гатырар болур. Бо байлактарын
улут интенсифи шийиндир аларын
хандырын турар хемчеглерин беш
чыл планында көргөн. Алдын тымы
чыл 1965 чылга деңгээлге, чартык
катат өсүрүлгөн. Онуң металлур-
гиянын чар адыры—мөгүн суун
нын тымын тургустууп турар. Ке-
лер чылын Чукотка чуртка баштай-
гы мөгүн суун бөр.

Италаз-даа чүгө төп министр-
стволарын болгаш ведомстволарын
улаам-биле шинтипиралар айтыр-
гала база бар. Сонгү чүчүтүн улутпү-
рүн улам ийил хөгжүдериин саалазын
турар бир чылааган болза күчүлүг
энергетика баазанын чок болуп
турары-дыр. Улут гидроэлектростан-
цияларга бир киловатт-шак энергия-
нын бот-үнеи бир көпөк болгаш

оон-даа өвөөш болгай. Уурмек дизель-
дик электростанцияларда киловатт-
шак энергиянын бот-үнеи 12—13
көпөк. Болымск ГЭС-тин өрткө үш-
дөрт чүт иштинде эгиттер деп чү-
чүни экономистер санап көргөн. Сонгү-
Чөөн чүчүтү энергия баазанын
сүт-энергия кулавырларын ажаллап,
улут электри станцияларын турарын
шинтипиралар сорулганын партиянын
XXIII съездинин Директиваларында
айтылган.

ССРЭ-нин энергетика болгаш элек-
трификация министрствозунун элек-
трика эскө-даа министрстволарын
ажылап кылганы беш чыл планын
төлевилеңде сөөгүнүн беш чыл
шинтипиралар будурун-биле чырыт-
тымаанын хараадакчы-дыр. Ко-
лымск, Амгүмск ГЭС-терин беш
төлевилеңи турар.

Сонгү чүчүтү шийиндир алдырда,
дүжүлгалам, бекик мергелдир
кадрлар негеттинер турар. Илгир
кадрлар белектеринген-даа. Италаз-
даа бис ам оларын чидирип аде-
лген бис. Мышак Сонгү чүчүтүн
ажылдакчыларын куш-ажыл төле-
вирин чуртучулар дугайында айты-
ргычтын дүтүтү тургускан.

Белорус ССР-нин министрлер че-
гуверинин даргазынын ораакчымы
БССР-нин курула даргазы, депутат
Ф. Л. Кокосов республиканын бо
чылы экономиктиг хөгжүдериин
түнкөңин үндүргөн болгаш чар чыл-
дык планнарын дугайында таларай
чуталаан.

Белорусиянын чамдык будурулге-
леринде боттандырып турар эконо-
миктиг реформалар оларын ажал-
чорудулганын экижидеринин илгир
бээр дээрин оратор демделген. Ол
будурулгелерин улутпүр продукция-
нын хемчээни ортумаа-биле 14 хуу,
а ортугазы—37 хуу көвүдөн. Оон-
биле кады ажал төлевир беш ажал
хуу өскөн.

Илгир болза-даа чар чүрүм-биле
ажылап турар заводтар болгаш фаб-
рикалар элөөн бергелерге база тава-
рып турар. Оларын ма-
териал-техниктик хандырылганы хо-
жуулар, продукциянын саарар
болгаш илгир бээринин фондунуң бил-
дили-биле ажылаар талазы-биле
ак-даа бүтү чүгүлдер кылдымкан. Бо
бергелери уузкаарына хамыктын
мурнуна будурулгенин болгаш хе-
реткекчиин аразына үн уенин,
шүүт харылааларын тургусса чо-
гуур.

1967 чылда улус ажал-агыйн
хөгжүдериин куруне планында чоңу-
нун өртү турар херегалдарын
улам эки хандырылганын улут кичээ-
гейин салган деп, ССРЭ-нин чик
улетпүр министри, депутат Н. Н.
Тарасов чуталаан. Чик улутпүрүн
будурулгелери амгы үеде чуртун
индустриалдыг продукциянын ил-
гир бир кезин берип турар. Беш

чылдын бирги чылында чоңунуң хе-
реткекчиин бараанынын будурун та-
лазы-биле темп дүргөн адеген. Чар
чылда чоңун херегал бараанынын
ын улам ийил улут-биле ээрин ко-
руп турар, чылда оларын будурун
6,1 хуу эер. Амгыларын шына-
рын дикка экижидер, оларын ас-
сортивин калбартыр көргүлгөн.
Чижээлээр, шоолуг дырышпас пестер
болгаш лавсан пестерин буду-
дериин бүтүн чарык катат, хөрө-
жөн сапычыгаштары—70 хуу,
арыг дүк аргылап кылган дапшык
трикотажы—18 хуу көвүдериин
планнаан. Бирги ээлгеге чоңун эне
хөй-хөй херегал турары кы-
лырларын будурун көвүдөң деп
планнап турар дээрин депутат
демделген.

1967 чылда чик улутпүрүн хөг-
жүдериин хөй капитал салымшыкы-
нын кирип турар. Беш чылды бирги
чылды-биле деңгээлге, ол болза 16
хуу эер. Ол акша-хөргөңинин 90
хуугу ийилчип турар объектилерин
туудула чарыгалдырар. Чуртун
хөй-хөй хоярларында келер чылын
чик улутпүрүн чар будурулгелери
продукцияны берип адеген. Ам бар
турар заводтарга болгаш фабрикалар-
га дерлелер дикка чарыгын турар.
Чижээлээр, улут улутпүрүгө белек-
чек кылдыр дерлелерин чүтүп бир
кезинин шүүшүрүлгалам технология-
га шийилер.

Планнашканын болгаш эконо-
миктиг илгир беришинин чар са-
темазын шийчээң 49 буду

Партия аге организацияларынын ролун бедир талазы-биле партийжи иштиги амыдыралдык эг чутула айттырып чуталашкан СЭКП Тыва обкомунун III пленумунун түнелдери болган партия организацияларынын сорулгаларын СЭКП-нин Улуг-Хем райкомун чокта чаа чуталажы көргөн.

Амгы үеде районда 973 коммунисттер каттыштырган 54 партия организациялары болган 18 партбөлүктөр ажылдап турар. Партия организациялары азы партбөлүк тургустунмаан ындыг болзо, совхоз болган бугурулге участогу ач районда чок. Ажыл-агый болган культура тургузукунунга, чонун коммунисттер кижизидилгезинин херонго олар партийжи улуг салдарын чедирин, шиптирлеп күш бооп турар—деп, СЭКП райкомунун бирги секретары С. Бугаев болуучу илеткелге демделген.

Районун партия аге организацияларынын хой нуруузу СЭКП-нин XXIII съездинин шиптирлерин амыдыралга боттадырышкан, партийжи-организмизм болган партийжи-политиктиг ажылдык деңгээлге алаан белеткен. Чижээ, «УТКА-нын 25 чылы» совхозтун Ак-Туруг салбырында партия организациялары СЭКП уставынын негелдери буугар коммунисттерин хуралдары доктаамал чыгыдыр, партийжи амыдыралдык чутула айттырылган хынамчалыг белеткен, үндүргөн шиптирлеринин күсүлдезин организастап белеткен.

Ол организация бо чылдын эгизинде бир СЭКП кижигунуун кандидатын 8 кижини кырып алган болган анык коммунисттерин ортузунга ажылдык доктаамал чорутуп турар. Салбыр-до коммунисттер авангарды ролун совхоз бугурулгезинге, хой-нигитинин ажылдык, хуузуна амыдырал-чурталгазынга көргүзүп турар. Чижээ, анык коммунист К. Кургунаев бо чылдын бир инкеттен-1700 килограмм сүт саар дээр хуузулган 11 айлар дургунда 1993 килограмм кыдыр хуусаа бетинге күсүткен, ан 1967 чылдын улугуе кириштер ажылдап турар. Ак-Туруг салбыры бо чылдын көдө ажыл-агый продукттарын кургунго садар талазы-биле планын даалгаларын ажыг күсүлдеп келген болган обидейлик чылга алар кыдыр хуузулгезин алган.

«Күш-ажылдын хосту» колхозтун №1 бригаданын партия организациялары коммунисттеринин колхоз бугурулгезинин мурнакчы ролун бедиринче уланган тодарай хемчеглерин ап турар. Ында коммунист бугуру партыйжи даалгаларын, ол даалгаларын канчаар күсүлдезин турарын партия организациялары доктаамал хынап турар. Бо чылдын бригада мал болган чер ажылдын продукттарын бугуру болган кургунго садар талазы-биле планын даалгаларын чедиринин күсүлдеп. Ол ышкаш Чаа-Хал-дун ажылдын кооперациясында, Жданов атыг колхозта, Шаган-Арыгында №1 колхозунда партия аге организациялары план буугар хуралдарын доктаамал чорутуп, партийжи-органи-

застыг болган масса-политиктиг ажылды алаан күсүлдедирген.

Шупту эки ажылдап болур. Ыдыг болза-да, чамдык партия аге организацияларынын ажылдык шынчылгын четтестерин бары пленумга илереп, «Улуг-Хем» совхозта 155 коммунисттерин каттыштырган парткомда (секретары аш Амбаржы) 8 партия аге организациялары бар. Ынчалзажок, совхоз бугурулгезинге коммунисттер бугурунун мурнакчы ролун бедир талазы-биле партком-да, аге организациялар-да боттут хемчеглерин албай келген, партия хуралдарынын үндүргөн шиптирлеринин күсүлдезин организастааган. Чижээ, малчыларын культура-амыдырал байддарын акижидер дугайында шиптирлер саазын кырынга арткан, күсүлдезин кым-даа хынааган.

Ажылчыл чоннардын ортузунга лекция пропагандалыг күсүлдедир, коммунисттерин болган партия кижигуну эвес активчилерин политиктиг өөрдилгезин акижидер дугайында айттырып ол совхозтун парткому болган партия аге организациялары коммунисттерин хуралдарына бо чылдын чуталажып көргөн, партия чырымышкынында ууртулган сөөлү үеде кошкаткан. Оон түнелдине «Улуг-Хем» совхозтун салбырларында тургустунган политшколаларда кичээлдер үстүп келген. Ол ышкаш «УТКА 25 чылы» совхозтун Иштиг-Хем салбырында, сүт продукттарын болзазырадып кыдыр заводта, районун шагда салбырында, райпода партия чырымышкынында политшколаларын кичээлдер чымыс деңгээлге эртин, дынакчыларын хой нуруу кичээлдерин чылааган чокка үзүп турга, хамаарышкан партия аге организациялары тодарай хемчегин алган. Чижээ, райпода политиктиг аге школанын дынакчыларын эштер Бураев, Хертег, Шукин, Тимакова олар 2—3 удаа кичээлдерин үзүп турда, партия аге организацияларын секретары аш Комбуй үстүнде эштер-биле чыгыс-даа катан беска хынааган.

Районда чамдык парткомдарын болган партия аге организацияларынын секретарынын партиянын иштиги амыдыралын чигитне айттырылган болган чок-ла үтүп, ажыл-агый айттырылган сундугу, бугурулге ууртукчуларын ажылдын холгаарлап, оларын харыскага чыгыдыр шын эвес практиккадан ам-даа уштунмаан болуп турар. Чижээ, «Найрал» совхозта партком (секретары аш Кара-Донгак) «Совхозтун шээр мал ооздашкынынын үезинде тускай эртеминтерин кыштагаларга быжылаар дугайында» доктаалдык болуучу боро хуралыга хуулап алган, ол совхозтун Кара-Тал салбырында партия организациялары «Хойжуларга кыштагаларын канчаар хуулар дугайында» тускай шиптирлерин хуулап алган. Ынчаарга, үстүнде айттырылган ажыл-агый ууртукчулар боттары парткомун болган партия аге организацияларын холгаарлаашкыны чокка шиптирлеп болуп турган.

Улуг-Хем районун улуттук бугурулге черлеринде чамдык партия аге организацияларынын ажылдын деңгээли амгы үеги негелдеринге ыракта дүшпей турар. Орук кыдыр №589 участка партия аге организацияларын ажылдык 1966 чылдын эгизинде бээр барык чорбаан. Бугу чыл иштинде коммунисттерин хуралын чутула 4 удаа чыгыдыр, ажылчылар ортузунга лекция, беседа болбай келген, коллективте күш-ажылдын болган хой-нигитинин корум-чурумун уураар фактыларга уур шиптирлеп демисели чорутпаан. Ол ышкаш районун амыдырал хандырылга комбинатында партия аге организацияларын ажылдын чымыс деңгээлге тургускан чоруге бугурулге черинин иштиги амыдыралына таарымчалыг салдарын чедирбеген. Комбинаттын бугурун үндүртүп турар продукциянын шынары дыкка чымыс.

Колхозтарда, совхозтарда болган бугурулге черлеринде партбөлүктөрүн ролун бедир талазы-биле хемчеглерин СЭКП райкомунун организастыг ажыл кылды болган чамдык парткомдар албан. Жданов атыг колхозтун хойжу бригадасында, «Улуг-Хем» совхозтун Хайракан салбырынын сүт-бараан фермазында партбөлүктөр боттарынын участоктарына канды-даа ажыл кылбаан болган саазын кырынга санаттырып турар.

Партияга чаа кижигунер кирип алырын негелдерин шынчылгын сагымар, партийжи хууруленин арыг-силег чоруту карак огу дег кадалаары — бүгү партия аге организацияларын эг чутула хуулажып болур. Ыдыг турбуге, чамдык партия организациялары СЭКП уставынын негелдерин четтес күсүлдеп келген пленумга илереп. Чижээ, Жданов атыг колхозтун Иштиг-Хем бригадасында партия организациялары СЭКП кижигунуун кандидатын В. Чолдак-оолду хуулап алган, ол кижиги уда-ваанда партийжи сагыла-чуртуну уурап. Ол ышкаш «Улуг-Хем» совхозтун парткому СЭКП-нин хууруленин Т. Кара-оолду хуулап алган турган. Ол кижиги удаваанда социалисттик хойжулга уур кеминг херек үлгүлөгөн. Чамдык партия аге организациялары СЭКП-нин хууруленин хуулап алышынын айттырып хынамча чок шиптирлеп, партия Уставынын негелдерин күсүлдеп келгенин үстүнде фактылар херетиле турар.

СЭКП райкомунун организастыг ажыл кылды, чамдык парткомдар партия организацияларынын база партбөлүктөрүн ажылдын дээр дуржулгаларын чогут үезинде хандыр өөрдөп көргөн, неперетпей келген. Чижээ, Ак-Туруг салбырында партия организацияларын ажылдын хуурулгаларын шагда-ла өөрдөп көргөн, районун бугу партия аге организацияларын неперетпей ууртуп турган. Чуталашкан айттырылган талазы-биле пленум чогуту доктаалды хуулап алган.

КУРГАН ОБЛАСТЬ. Совет эрге-чагырганын 50 чылынга алар болдурган чарыш Баксарск совхозтун бугу салбырларын ажыл-ишчилеринин аразында калбарган. Улуг байырдалдын чылын тараа культураларынын бедик дүжүлү-биле демделгезин олар хуулажып берип турар.

ринин ажылын чорудуп турар. Урал чоогунун кандашкынын черинге хар мөөнөзери негелде дүжүтү берип турар.

ЧУРУНТА: совхозтун директору Анатолий Барелин (оң талазында) болган тракторист Алексей Пигулев, С. Юдинини, фотоз. СЭТА-нын фотохронказы.

Кааа-даа иденкейлиг

Дарый Монгуш эмнедегенин доктаамал калр ажылдакчымы, 1954 чылдан бээр «Чыраа-Бакмы» совхозтун Хорум-Дар салбырын эмнедегенин санатарын санатарын болуп келген. Эмчилерин акылдарына, аарыг кижилерге дуулажыр талазы-биле ол кончуг шухуру ажылдап турары чонга көсүк.

Ол чутула бодунун онаашкан ажылдын эки күсүлдеп турар эвес, харым хой-нигитинин ажылдык иденкейлиг: културтуп чуртталга дугайында херөөннөргө беседаларын доктаамал чоруткан, агитацияны чонга калбартап, даштиг ажыл-иштин агитатор. Бот-тывынгыр уран чүтүлдү ол база кижикчи, салбырын аныктары-биле калр колхоз, совхозка бола концерт көргүзүп чорутар.

Ажылдап келген чылдарын дургууна Монгуш билин бедирттирсе, дуржулгалыг өмчилерин дургууна-биле чокку чылдардан бээр ол эмнеде салбырын аптека эргелечин болу берген болган аарыг кижилерин сымырттып эмнээр, сааттыг херөөннөргө божуур мергежилдиг. Ол талазы-биле билигил апгарган. Эзген хей илер оң хайгаарлыгы божаан. Дарый бодунун билин бедирттирсе марксизм-ленинниг үндүлгезинин школында иденкейлиг өөрдөп турар. Ажылдында, хой-нигитинин-да херөөнне кырымак, чүтүлдүг эмнедег ажылдакчымы салбырын кижилери хүндүлээр апгарган.

М. ШОМА.

Уруглар кижизидилгезинин темазынга

„КИЖИ ӨЗЕР, УГААН КИРЕР“

Ачазы бажыг хөлөгезинде сап-дайда олуруп алган солун номчаан, а огу оң чамыда кургаг өлөңдө бир-ле чүвени бодамын, шымын-биле пийтап олурган эмнелер калды.

— Ачай, а ачай!.. Балыктыг чалгычыгаштары куштуу-биле дөмөй чүве бе?

— Чүтү дидир сен? Чалгынаар-чүтүнаар дигилээ мову-даа аар!—деп, ачазы кижирген.

— Бир-ле катан калр көргөзсө кириде балыктарын аан, ам саантып келдир бе?

— Чок, көрбөз мен..

Ачазы миттаваан, чүтле солун шымыраары дымалган. Огу харымын манап чадаш, өске айттырыгы бодан алган ол бооп чадаш:

— Ачай, а Барым Германияда фашистер хей бе?—дидир ол.

— Ачымак, кижээ солун номчутпас, калчан барган кижиги сен! Школага башкыдан айттырып аа.

Вова, өөрү-биле онаашкан калр келчү.

Огу адазы-биле үргүчү калр чорбас болган. Калыңар-даа бар хонду чок болган. Чүве айттырыг харымлаар эвес дидир, Вова бие-эти-ле шымын-биле бир-ле чүвени кыт-даан чок шыйган олур.. Вованың билин алыкаар чүвени-ле хей, ынчалза-даа ачазы дөмөй-ле харымлаас болганда, оон чүве айттыр хонду чок болган.. «Дарта-даа, сонгуу хуу-даа база-ла ындыг кылдыр бодуң, чөгөл төгөн.

Адамын: «Билбес мен..», «Ачымын, кижиги амыраат..», «Көрбөз кижиги сен бе, ачад пап турупкан шымын, сөөң айттырыгың харымлаар шаам чогул..» дээр харымлаар Вованың бажыга бола кырып кээр турган.

Бичин уугу өскөп, угаан кирген тууду-на, кижизидилгезин даш айттырылган сонугурап айттар. Чамдык ада-недерин талазында оон херекке албас, оортан ачыгынарлар. Ындыг чорук уругларын улут кижилерге идегес, бугурувас, оларын хүндүлөөс чорукка чедирин болур. Ол багай чачыл.

Бичин уруглар улут кижилерге аажок бугурулгезин калган оларын сонугураа айттырылган мегелден харымлаар ийикке, азы канчаар чорук оларга багай салдарын чедир дээрин ада-недерин билип алаа чогутур. Ынчалган бичин уругларга харымлаар, оларын сонугураа айттырылган шымын сөтүлү-биле харымлаар бээрден олар чорук, оларга кичээлдей салбас чорук оларын хедерлелер, оларын эки хонду калдыр, аш-өөрү-биле байырлыг басыралып болур. Ол ышкаш канчалар үргүчү арагалар, оон дөңдө чоктур тава-рылгалар тургулаар. Ындыг чачыл уругларын кижизидилгезинге, өөрдилгезинге, азы-чачыга кончуг багай салдарын чедирер. Чамдык арагаларын, төлөп чоктарын бик аажы-чачы сипиники уругларын кижизидер, өөрдир берге дээрин практика көргүзүп турар. Ындыгларын кижизидерин башкылар, кижизидилгезин кичээлге хой күшү үндүрүп туралар болган.

Ам мындай чиктиг чорук көрө-лү. Каш чыл мурунда мээң чоогумга Василь, Лидия дээр анык өгүлө чурттап турган чүве. Олар

аажок анылаан өгөлгөн болган бажымыга шоолуг орбас, үргүчү-ле кино, комперт, тавды даш ыдай болулар. Чогум амыдырал дугайында улуг-ла сагыш салбас, хөргөр чүве-ге кончуг ымак мындай улус. А канча өгүлөгө бичин кижиги немереж көлөгөниң соода, бастерия шууг кайгалдык. Кижиги тыттып келгени — оларга бир-ле улуг болушкун чүтүнаар дигилээ мову-даа аар!—деп, ачазы кижирген.

— Бир-ле катан калр көргөзсө кириде балыктарын аан, ам саантып келдир бе?

— Чок, көрбөз мен..

Ачазы миттаваан, чүтле солун шымыраары дымалган. Огу харымын манап чадаш, өске айттырыгы бодан алган ол бооп чадаш:

— Ачай, а Барым Германияда фашистер хей бе?—дидир ол.

— Ачымак, кижээ солун номчутпас, калчан барган кижиги сен! Школага башкыдан айттырып аа.

Вова, өөрү-биле онаашкан калр келчү.

Огу адазы-биле үргүчү калр чорбас болган. Калыңар-даа бар хонду чок болган. Чүве айттырыг харымлаар эвес дидир, Вова бие-эти-ле шымын-биле бир-ле чүвени кыт-даан чок шыйган олур.. Вованың билин алыкаар чүвени-ле хей, ынчалза-даа ачазы дөмөй-ле харымлаас болганда, оон чүве айттыр хонду чок болган.. «Дарта-даа, сонгуу хуу-даа база-ла ындыг кылдыр бодуң, чөгөл төгөн.

Адамын: «Билбес мен..», «Ачымын, кижиги амыраат..», «Көрбөз кижиги сен бе, ачад пап турупкан шымын, сөөң айттырыгың харымлаар шаам чогул..» дээр харымлаар Вованың бажыга бола кырып кээр турган.

Бичин уугу өскөп, угаан кирген тууду-на, кижизидилгезин даш айттырылган сонугурап айттар. Чамдык ада-недерин талазында оон херекке албас, оортан ачыгынарлар. Ындыг чорук уругларын улут кижилерге идегес, бугурувас, оларын хүндүлөөс чорукка чедирин болур. Ол багай чачыл.

Бичин уруглар улут кижилерге аажок бугурулгезин калган оларын сонугураа айттырылган мегелден харымлаар ийикке, азы канчаар чорук оларга багай салдарын чедир дээрин ада-недерин билип алаа чогутур. Ынчалган бичин уругларга харымлаар, оларын сонугураа айттырылган шымын сөтүлү-биле харымлаар бээрден олар чорук, оларга кичээлдей салбас чорук оларын хедерлелер, оларын эки хонду калдыр, аш-өөрү-биле байырлыг басыралып болур. Ол ышкаш канчалар үргүчү арагалар, оон дөңдө чоктур тава-рылгалар тургулаар. Ындыг чачыл уругларын кижизидилгезинге, өөрдилгезинге, азы-чачыга кончуг багай салдарын чедирер. Чамдык арагаларын, төлөп чоктарын бик аажы-чачы сипиники уругларын кижизидер, өөрдир берге дээрин практика көргүзүп турар. Ындыгларын кижизидерин башкылар, кижизидилгезин кичээлге хой күшү үндүрүп туралар болган.

Ам мындай чиктиг чорук көрө-лү. Каш чыл мурунда мээң чоогумга Василь, Лидия дээр анык өгүлө чурттап турган чүве. Олар

аажок анылаан өгөлгөн болган бажымыга шоолуг орбас, үргүчү-ле кино, комперт, тавды даш ыдай болулар. Чогум амыдырал дугайында улуг-ла сагыш салбас, хөргөр чүве-ге кончуг ымак мындай улус. А канча өгүлөгө бичин кижиги немереж көлөгөниң соода, бастерия шууг кайгалдык. Кижиги тыттып келгени — оларга бир-ле улуг болушкун чүтүнаар дигилээ мову-даа аар!—деп, ачазы кижирген.

— Бир-ле катан калр көргөзсө кириде балыктарын аан, ам саантып келдир бе?

— Чок, көрбөз мен..

Ачазы миттаваан, чүтле солун шымыраары дымалган. Огу харымын манап чадаш, өске айттырыгы бодан алган ол бооп чадаш:

— Ачай, а Барым Германияда фашистер хей бе?—дидир ол.

— Ачымак, кижээ солун номчутпас, калчан барган кижиги сен! Школага башкыдан айттырып аа.

Вова, өөрү-биле онаашкан калр келчү.

Огу адазы-биле үргүчү калр чорбас болган. Калыңар-даа бар хонду чок болган. Чүве айттырыг харымлаар эвес дидир, Вова бие-эти-ле шымын-биле бир-ле чүвени кыт-даан чок шыйган олур.. Вованың билин алыкаар чүвени-ле хей, ынчалза-даа ачазы дөмөй-ле харымлаас болганда, оон чүве айттыр хонду чок болган.. «Дарта-даа, сонгуу хуу-даа база-ла ындыг кылдыр бодуң, чөгөл төгөн.

Адамын: «Билбес мен..», «Ачымын, кижиги амыраат..», «Көрбөз кижиги сен бе, ачад пап турупкан шымын, сөөң айттырыгың харымлаар шаам чогул..» дээр харымлаар Вованың бажыга бола кырып кээр турган.

Бичин уугу өскөп, угаан кирген тууду-на, кижизидилгезин даш айттырылган сонугурап айттар. Чамдык ада-недерин талазында оон херекке албас, оортан ачыгынарлар. Ындыг чорук уругларын улут кижилерге идегес, бугурувас, оларын хүндүлөөс чорукка чедирин болур. Ол багай чачыл.

Бичин уруглар улут кижилерге аажок бугурулгезин калган оларын сонугураа айттырылган мегелден харымлаар ийикке, азы канчаар чорук оларга багай салдарын чедир дээрин ада-недерин билип алаа чогутур. Ынчалган бичин уругларга харымлаар, оларын сонугураа айттырылган шымын сөтүлү-биле харымлаар бээрден олар чорук, оларга кичээлдей салбас чорук оларын хедерлелер, оларын эки хонду калдыр, аш-өөрү-биле байырлыг басыралып болур. Ол ышкаш канчалар үргүчү арагалар, оон дөңдө чоктур тава-рылгалар тургулаар. Ындыг чачыл уругларын кижизидилгезинге, өөрдилгезинге, азы-чачыга кончуг багай салдарын чедирер. Чамдык арагаларын, төлөп чоктарын бик аажы-чачы сипиники уругларын кижизидер, өөрдир берге дээрин практика көргүзүп турар. Ындыгларын кижизидерин башкылар, кижизидилгезин кичээлге хой күшү үндүрүп туралар болган.

Ам мындай чиктиг чорук көрө-лү. Каш чыл мурунда мээң чоогумга Василь, Лидия дээр анык өгүлө чурттап турган чүве. Олар

аажок анылаан өгөлгөн болган бажымыга шоолуг орбас, үргүчү-ле кино, комперт, тавды даш ыдай болулар. Чогум амыдырал дугайында улуг-ла сагыш салбас, хөргөр чүве-ге кончуг ымак мындай улус. А канча өгүлөгө бичин кижиги немереж көлөгөниң соода, бастерия шууг кайгалдык. Кижиги тыттып келгени — оларга бир-ле улуг болушкун чүтүнаар дигилээ мову-даа аар!—деп, ачазы кижирген.

— Бир-ле катан калр көргөзсө кириде балыктарын аан, ам саантып келдир бе?

— Чок, көрбөз мен..

Ачазы миттаваан, чүтле солун шымыраары дымалган. Огу харымын манап чадаш, өске айттырыгы бодан алган ол бооп чадаш:

— Ачай, а Барым Германияда фашистер хей бе?—дидир ол.

— Ачымак, кижээ солун номчутпас, калчан барган кижиги сен! Школага башкыдан айттырып аа.

Вова, өөрү-биле онаашкан калр келчү.

Огу адазы-биле үргүчү калр чорбас болган. Калыңар-даа бар хонду чок болган. Чүве айттырыг харымлаар эвес дидир, Вова бие-эти-ле шымын-биле бир-ле чүвени кыт-даан чок шыйган олур.. Вованың билин алыкаар чүвени-ле хей, ынчалза-даа ачазы дөмөй-ле харымлаас болганда, оон чүве айттыр хонду чок болган.. «Дарта-даа, сонгуу хуу-даа база-ла ындыг кылдыр бодуң, чөгөл төгөн.

Адамын: «Билбес мен..», «Ачымын, кижиги амыраат..», «Көрбөз кижиги сен бе, ачад пап турупкан шымын, сөөң айттырыгың харымлаар шаам чогул..» дээр харымлаар Вованың бажыга бола кырып кээр турган.

Бичин уугу өскөп, угаан кирген тууду-на, кижизидилгезин даш айттырылган сонугурап айттар. Чамдык ада-недерин талазында оон херекке албас, оортан ачыгынарлар. Ындыг чорук уругларын улут кижилерге идегес, бугурувас, оларын хүндүлөөс чорукка чедирин болур. Ол багай чачыл.

Бичин уруглар улут кижилерге аажок бугурулгезин калган оларын сонугураа айттырылган мегелден харымлаар ийикке, азы канчаар чорук оларга багай салдарын чедир дээрин ада-недерин билип алаа чогутур. Ынчалган бичин уругларга харымлаар, оларын сонугураа айттырылган шымын сөтүлү-биле харымлаар бээрден олар чорук, оларга кичээлдей салбас чорук оларын хедерлелер, оларын эки хонду калдыр, аш-өөрү-биле байырлыг басыралып болур. Ол ышкаш канчалар үргүчү арагалар, оон дөңдө чоктур тава-рылгалар тургулаар. Ындыг чачыл уругларын кижизидилгезинге, өөрдилгезинге, азы-чачыга кончуг багай салдарын чедирер. Чамдык арагаларын, төлөп чоктарын бик аажы-чачы сипиники уругларын кижизидер, өөрдир берге дээрин практика көргүзүп турар. Ындыгларын кижизидерин башкылар, кижизидилгезин кичээлге хой күшү үндүрүп туралар болган.

Ам мындай чиктиг чорук көрө-лү. Каш чыл мурунда мээң чоогумга Василь, Лидия дээр анык өгүлө чурттап турган чүве. Олар

ХООРАЙНЫН ПАРТИЯ АКТИВИ

Кымыл хоорайнын партия активи декабрь 15-те боттарынын хуралына чыгып келген. «СЭКП обкомунун III пленумунун түнелдери болган партия аге организацияларынын ролун бедир талазы-биле сорулгалар дугайында» анык актив чуталашкан. Бо дугайында илеткелди СЭКП хооркомунун секретары аш М. Бугаев кылган.

Ажыл-агый, культура тургузушкунунга, ажылчыл чоннардын коммунист кижизидилгезин партия аге организацияларынын ролун улам бедик көдүр талазы-биле СЭКП-нин XXIII съездинин шиптирлерин амыдыралга боттадырышканын чамдык хемчеглерин алдынтан дээрин

илеткелди демделген. Хлеб заводунун, «Кет-Тей» совхозтун, республика эмнедегенин, хлеб-продуктар эргеленин, №10 школын, республика АТА-зынын, типографиянын болган актив заводунун, №3 АТА-нын партия организацияларынын ажылдын илеткелди дээр деп чижек-ке ач чуталаан.

Партия аге организацияларынын ажылдыг СЭКП хооркомунун ууртулгаларын четтестерин илеткелди боттот санал бергенге база чуталаан. Туубуко, пиво заводтары болган улуттук бугурулгелер комбинаты бугурулге планын күсүлдеп туралар. Ол болза ук коллективтерде пар-

тия аге организацияларынын организастыг болган кижизидилгезин ролун чымыс болу турарын херетин деп актив хуралы демделген. «

